

Ngaahi Founa Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

Ko e Title IX ko ha lao fakapule'anga ia 'okú ne tapu'i ha laulanu makatu'unga 'i he tu'unga tangata/fefine 'i ha fa'ahinga polokalama pe 'ekitiviti fakaako pē 'okú ne ma'u ha tokoni fakapa'anga mei he pule'angá. 'Oku tapu'i 'e he Title IX 'a e ngaohikovia fakasekisuale pehē foki ki he fakamamahi fakasekisuale hangē ko e tohotohó, ala koví, mo e fakamālohí; tatau ai pē pe ko e hā 'a e fakafa'ahinga fakaetangatá; pea neongo pe na'e faile ha lipooti faihia pe 'ikai.

'I he 'aho 19 'o Mē, 2020, na'e tuku mai ai 'e he 'Ōfisi ki he Totonu Fakasivilé 'i he Potungāue Ako 'o e 'Iunaiteti Siteiti (US DOE)'a e ngaahi lao fo'ou Title IX. Ko e 'aho ke kamata ai hono ngāue 'aki e ngaahi lao Title IX fo'ou ko 'ení ko e **14 'Aokosi, 2020**.

Taumu'á

'E fa'u 'e he Potungāue Ako 'o e Siteiti 'o Hauai'i (HIDOE) ha Lao Pule tu'u pau 'i Hauai'i (HAR) ke fakamaama 'aki 'a e ngaahi lao Title IX fo'ou. 'Oku 'omi 'e he ngaahi lao Title IX ha founa ngāue ki he ngaahi lāunga ngaohikovia fakasekisuale, 'a ia kuo pau ke muimui'i kae lava ke talangofua, pea kimu'a 'i hano hili'aki ha fa'ahinga tautea. Ko ia ai, kuo fokotu'u 'e he HIDOE ha Ngaahi Founa Ngāue ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale (Founa Ngāué) ke tokoni ki he ngaahi lāunga ki he ngaohikovia fakasekisuale kae 'oua kuo kakato 'a e HAR fo'ou. 'Oku fokotu'u 'e he Ngaahi Founa Ngāue Fakataimi ha founa ngāue ke fakamaama ai ha ngaahi lipooti mo ha ngaahi lāunga 'o ha tō'onga ngaohikovia fakasekisuale ki ha fānau ako 'i ha fa'ahinga polokalama pe 'ekitiviti 'o e HIDOE. 'Oku tukupā 'a e HIDOE ke fakapapau'i 'oku a'usia 'e he fānau akó ha 'ātakai ako 'oku 'ikai fai ai ha laulanu mo ha ngaohikovia kau ai e ngaohikovia fakasekisuale.

- a. 'E fakahoko fakavavevave 'e he HIDOE 'a e ngaahi sitepu totonu ke ta'ofi 'a e ngaohikovia fakasekisuale 'oku hoko 'i he polokalama pe 'ekitiviti fakaako, 'o hangē ko hono fakamatala'i 'i he Ngaahi Founa Ngāue Fakataimi, kae lava ke ta'ofi ha'ane toe hoko pea fakalelei'i e ngaahi nunu'a 'o e ngaohikovia fakasekisuale 'i he tokotaha (kau) lāungá pe ni'ihī kehé.
- b. 'Oku fatongia 'aki 'e he Va'a Tokoni ki he Ngaahi Totonu Fakasivilé (CRCB) 'a hono fokotu'utu'u mo faka'aonga'i 'o e ngaahi founa ngāué. 'Oku kau 'i he ngaahi fatongia 'o e CRCB 'a hono tokangaekina e ngaahi lāunga ki he ngaohikovia fakasekisuale, fakatotolo'i e lāunga ki ha tō'onga ngaohikovia fakasekisuale, tufaki e fanongonongo 'o e fakamatala fetu'utaki ki he (kau) Kou'otineita Title IX, pehē ki hono fakahoko 'a e ngaahi ngāue ke fakamaama ai ha ngaahi tō'onga ngaohikovia fakasekisuale, ako'i e fānau ako HIDOE, kau ngāué, kau volenitiá, mo ha ni'ihī kehe kau ki he'enua ngaahi totonú mo e ngaahi fatongiá 'i he'ene kaunga ki he ngaohikovia fakasekisuale.
- c. 'Oku ngāue 'aki e Ngaahi Founa Ngāue Fakataimi ko 'ení ki he fānau ako 'oku nau hū ki he ako HIDOE lolotonga e ta'u fakaako angamaheni, ako taimi māfaná (summer), pe teemi nounou, tatau ai pē pe ko e hā e ta'u motu'á, pehē ki he founa ngāue 'o e kau ngāue HIDOE lolotonga mo e kau ngāue mālōloó, kau volenitiá, mo ha ni'ihī kehe pē, kapau na'e hoko 'a e tō'onga kuo lipooti 'i he polokalama pe 'ekitiviti fakaako HIDOE, 'o hangē ko hono fakamatala'i 'i he Ngaahi Founa Ngāue Fakataimi.
- d. 'E lava ke talangofua 'a e HIDOE ki he Title IX of the Educational Amendments of 1972 Public Law 92-318, 'i hono fakahoko 'a e ngaahi Founa Ngāue Fakataimi.

1. Ngaahi Faka'uhingá

'Oku 'uhinga 'a e "'Ilo Mo'oní" ki hono fakatokanga'i ha ngaohikovia fakasekisuale pe hu'uhu'u ki ha ngaohikovia fakasekisuale 'o ha tokotaha ngāue 'i ha ako lautohi pe ako lotoloto.

'Oku 'uhinga 'eni, ko e taimi 'oku fakatokanga'i ai 'e ha tokotaha ngāue HIDOE ha ngaohikovia fakasekisuale pe ngaahi hu'uhu'u 'o ha ngaohikovia fakasekisuale, kuo pau ke nau lipooti 'a e 'ilo ko iá ki he'enua pulé pe supavaisá.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

Kuo pau leva ke lipooti 'e he kau pulé mo e kau supavaisá 'a e fakamatala ne ma'u maí ki he Va'a Tokoni ki he Ngaahi Totonu Fakasivilé (CRCB).

'Oku kau 'i he "Fanongonongó", ka 'oku 'ikai ngata pē ai, ha lipooti 'o ha ngaohikovia fakasekisuale ki he Kou'otineiti Title IX pe ko ha tokotaha ngāue HIDEOE, mo hono fakatokanga'i pe fakamo'oni ki ha tō'onga ngaohikovia fakasekisuale 'a ha tokotaha ngāue HIDEOE.

'Oku 'uhinga 'a e "Tokotaha Lāungá" ki ha taha 'oku pehē na'e hoko ki ai ha tō'onga 'e lava ke hoko ko ha ngaohikovia fakasekisuale.

'Oku 'uhinga 'a e "Fakangofua" ki ha felotoi pau, mahino, mo tali lelei ke fakahoko ha fa'ahinga fetu'utaki fakasekisuale ne fai ki ai ha felotoi. Kapau ko e tokotaha akó na'e hoko ki ai ha fakamamahi fakasekisuale pea 'oku 'i lalo 'i he ta'u motu'a 'oku fiema'u ki ai ha fakangofuá, 'e lau leva ia na'e 'ikai ha fakangofua.

'Oku 'uhinga 'a e "CRCB" ki he Va'a Tokoni ki he Ngaahi Totonu Fakasivilé, ko e va'a 'i loto 'i he HIDEOE 'oku nau fatongia 'aki hono fakapapau'i 'oku muimui 'a e HIDEOE pea nau fakahoko 'a e ngaahi lao fakapule'angá mo e fakavahefonuá, pehē ki he ngaahi tu'utu'uni mo e lao HIDEOE 'oku fakataumu'a ki he ngaahi totonu fakasivile 'o e tokotaha akó mo e kau ngāué fakatou'osi. 'Oku fatongia 'aki foki 'e he CRCB 'a hono muimui'i mo/pe tataki ha ngaahi fakatotolo ki ha laulanu makatu'unga 'i he tu'unga tangata/fehiné, kau ai e ngaohikovia fakasekisuale.

'Oku 'uhinga 'a e "Fakamamahi 'i ha Feohi" ki ha fakamamahi na'e fakahoko 'e ha tokotaha na'e 'i ha feohi fakasōsiale 'i ha natula fe'ofa'aki pe vāofi mo e tokotaha na'e hoko ki ai e tō'onga ngaohikoviá. 'E lava ke tala 'a e hoko 'o ha fa'ahinga feohi pehē makatu'unga 'i he fakamatala 'o e ni'ihi na'a nau fai 'a e lipooti fakataha mo ha fakakaukau'i e lōloa 'o e feohi, fa'ahinga 'o e feohi, pea mo e lahi 'o e feohi 'i he vaha'a 'o e ni'ihi 'oku 'i he vā fetu'utaki. Ki he ngaahi taumu'a 'o e faka'uhinga ko 'eni, 'oku kau 'a e fakamamahi 'i ha feohi, 'a e fakamamahi fakasekisuale pe fakatu'asino pe ko ha fakamanamana ki ha fa'ahinga fakamamahi pehē. 'Oku 'ikai kau 'i he fakamamahi 'i he feohi 'a e ngaahi tō'onga 'oku 'i he malumalu 'o e tā fakamamahi 'i he nofo malí.

'Oku 'uhinga 'a e "Fakamamahi 'i he Nofo Malí" ki he tā fakamamahi 'oku fakahoko 'e ha hoa mali lolotonga pe hoa mali kimu'a pe ko ha hoa ofi 'o ha tokotaha 'oku hoko ki ai e fakamamahi, 'e ha taha 'oku 'i ai ha'ane fānau fakataha mo e tokotaha ne hoko ki ai e fakamamahi; 'e ha taha 'oku nofo fakataha, pe na'e nofo fakataha mo e tokotaha na'e fakamamahi'i ko ha hoa mali pe ko ha hoa ofi; 'e ha taha tatau 'oku nofo 'i ha hoa mali 'o e tokotaha na'e hoko ki ai e fakamamahi 'i he malumalu 'o e lao fakamamahi 'i he nofo malí pe fāmilí, 'i he Vahefonua Hauai'i;¹ pe ko ha tokotaha kehe 'oku fakafepaki ki ha tokotaha lahi pe to'utupu ne hoko ki ai ha fakamamahi 'a ia 'oku malu'i mei he ngaahi tō'onga 'o e tokotaha fakatatau ki he ngaahi lao tā fakamamahi 'i he nofo malí pe fāmilí 'i he Vahefonua Hauai'i.²

'Oku 'uhinga 'a e "polokalama pe 'ekitiviti fakaakó" ki he ngaahi feitu'u, me'a 'oku hokó, pe tūkunga 'a ia 'oku pule'i ai 'e he HIDEOE 'a e tali mo e puipuitu'a 'a ia 'oku hoko ai 'a e ngaohikoviá.

'Oku 'uhinga 'a e "lāunga faka'ofisialé" ki ha fakamatala pepa na'e fakafonu 'e ha tokotaha lāunga pe fakamo'oni ki ai ha Kou'otineiti Title IX 'o pehē na'e hoko ha ngaohikovia fakasekisuale ki ha tokotaha pea 'oku likuesi ke fakatotolo'i 'e he HIDEOE 'a e lipooti ngaohikovia fakasekisuale. 'I he taimi 'o hono faile ha lāunga faka'ofisiale, kuo pau ke kau atu pe feinga ke kau atu 'a e tokotaha lāungá ki he polokalama pe 'ekitiviti fakaako 'a e HIDEOE 'a ia 'oku faile ai e lāungá. 'E lava ke faile 'a e lāunga faka'ofisialé 'i mu'a 'i he Kou'otineiti Title IX, 'i he meilí, pe 'i he meili faka'ilekitulōniká, 'aki hono ngāue 'aki e fakamatala fetu'utaki na'e lisi ma'á e Kou'otineiti Title IX, pea mo ha fa'ahinga founga makehe kuo vahe'i mai.

¹ Vakai Haw. Rev. Stat. §586-1, Haw. Rev. Stat. §709-906.

² *Id.* Vakai foki, Haw. Rev. Stat. §571-2.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

‘Oku ‘uhinga ‘a e “fakamatala kuo faile ‘e ha tokotaha lāungá” ki ha fakamatala pepa pe ko ha fakahū faka‘ilekitulōnika mai (hangē ko ha meili faka‘ilekitulōnika pe ko ha polokalama ‘i he ‘initaneti na’e ‘omi ki he taumu‘a ko ‘ení) ‘a ia ‘oku ‘i ai ‘a e fakamo‘oni tohinima pe faka‘ilekitulōnima ‘o e tokotaha lāungá, pe ka ‘ikai, fakamahino‘i mai ko e tokotaha lāungá ‘a e tokotaha ‘okú ne fakafonu ‘a e lāunga faka‘ofisialé. ‘I he taimi ‘oku fakamo‘oni ai ‘a e Kou‘otineita Title IX, ‘oku ‘ikai ko e kou‘otineitá ‘a e tokotaha lāungá pe ko ha tokotaha ‘oku kaunga ki ai.

‘Oku ‘uhinga ‘a e “HIDOE” ‘i he Potungāue Ako ‘a e Vahefonua Hauai‘í.

‘Oku ‘uhinga ‘a e “Tokotaha lāunga‘í” ki ha fakafo‘ituitui kuo lipooti kuó ne fakahoko ha tō‘onga ‘okú ne fakahaa‘i mai ko ha ngaohikovia fakasekisuale.

‘Oku ‘uhinga ‘a e “fakamamahi fakasekisuale” ki ha fa‘ahinga feinga pe ko ha fakahoko ha tō‘onga fakasekisuale ‘oku fakataumu‘a ki ha tokotaha kehe, ‘oku ‘ikai ke ne fakangofua, kau ai ha ngaahi tūkunga ‘oku ‘ikai lava ai ‘e he tokotaha ne hoko ki ai ‘o ‘oatu ha fakangofua.

- ‘Oku ‘uhinga ‘a e tohotohó ki hono fakahū ha me‘a ki he fakafefiné pe ‘i he muí, neongo pe ko e hā hono lolotó, ‘aki ha fa‘ahinga kongá ‘o e sínó pe ko ha me‘a, pe ko ha fakahū ha me‘a ki he ngutu‘aki ha kongá ‘o ha sino ‘o ha taha kehe, ‘oku ‘ikai ke ai hano fakangofua. ‘Oku kau ‘i he hia ko ‘ení ‘a hono tohotoho‘i ‘o e tangata mo e fefine fakatou‘osi.
- Ko e ala koví ko ha ala ki ha kongá fakataautaha ‘o ha taha kehe ki ha taumu‘a ke fakatōli‘a fakasekisuale, ‘o ‘ikai ha fakangofua meí he tokotaha ‘oku hoko ki ai, kau ai e ngaahi tūkunga ‘oku ‘ikai lava ‘e he tokotaha ‘oku hoko ki ai ‘o fai ha fakangofua koe‘uhí ko hono ta‘u motu‘á pe koe‘uhi ko ‘ene nounou faka‘atamai fakataimi pe taimi lōloá.
- Ko e ‘inisesí ko ha feohi fakasekisuale ia ‘i he vaha‘a ‘o ha ni‘ihi ‘oku nau kāinga ‘o fakatatau ki he ngata‘anga ‘a ia ‘oku tapu‘i ai ‘e he laó ke fai ha mali.
- Ko e tohotoho ta‘u sí‘i ko ha feohi fakasekisuale ia mo ha taha ‘oku ‘i lalo hono ta‘u motu‘á ‘i he ta‘u motu‘a fakalao ke fai ha fakangofuá.

‘Oku ‘uhinga ‘a e “ngaohikovia fakasekisuale” ki he tō‘onga ‘oku makatu‘unga ‘i he feohi fakasekisuale ‘okú ne fakatōli‘a ha me‘a ‘e taha pe lahi ange ‘i he ngaahi me‘a ko ‘ení: (1) Ko ha tokotaha ngāue ‘okú ne fakahoko ha foaki tokoni, lelei, pe ngāue ‘a e HIDOE ki he kau ha fakafo‘ituitui ‘i ha founga fakasekisuale ta‘etaau; (2) ‘Oku fakapapau‘i ‘e ha tokotaha poto ‘a e fa‘ahinga founga fakasekisuale ta‘etaau, ‘oku matu‘aki mamafa, faingata‘a, pea fakatu‘utāmaki, ‘a ia ‘okú ne faka‘ikai‘i ha faingamālie fakataautaha tatau ki he polokalama pe ‘ekitiviti HIDOE; pe (3) “Fakamamahi fakasekisuale”, “fakamamahi ‘i he feohí,” “fakamamahi ‘i henofu malí,” pe “sitoká.” (stalking)

‘Oku ‘uhinga ‘a e “Sitoká” ki hono fai ha fa‘ahinga tō‘onga ‘oku fakataumu‘a ki ha taha, ‘a ia te ne ‘ai ke tailiili ‘a e tokotahá ki he‘ene malú pe ko e malu e ni‘ihi kehé; pe ko e a‘usia ha mafasia fakaeloto mafatukituki. Ke fakataumu‘a ki he faka‘uhinga ko ‘ení, ‘oku ‘uhinga ‘a e “halanga tō‘ongá” ki ha tō‘onga ‘e ua pe lahi hake, ‘a ia ‘oku ngāue fakahangatonu pe ‘ikai fakahangatonu ‘a e tokotaha sitoká pe fakafou ‘i ha taha ha fa‘ahinga tō‘onga, founga, me‘angāue, pe muimui, fakasio, siofi, fakamanamana‘i pe fetu‘utaki ki ha taha pe kau ki ha taha, pe kau noa ‘i ha me‘a ha koloa ha taha. ‘Oku ‘uhinga ‘a e “tokotaha faitataú” ki ha tokotaha ‘oku ‘i ha ngaahi tūkunga tatau pea ma‘u e fakafa‘ahinga tatau mo e tokotaha na’e hoko ki ai ha fakamamahi. ‘Oku ‘uhinga ‘a e “mafasia fakaeloto mafatukituki” ki he mamahi faka‘atamai lahi ‘e ala fiema‘u ki ai ha faito‘o pe ko ha ngaahi tokoni fakapalofesinale kehe pe fale‘i.

‘Oku ‘uhinga ‘a e ngaahi “tautea tokoni” ki ha ngaahi ngāue fakafo‘ituitui ‘oku foaki ‘i he tu‘unga taau pea mahino, ‘ikai ko ha tautea pe fakataumu‘a ko ha tautea, pea ‘ikai ha totongi ki he tokotaha lāungá pe ko e tokotaha ‘oku lāunga‘í, kimu‘a pe hili hano fakahū ha lāunga pe ‘oku te‘eki ke fakahū ha lāunga. ‘Oku fa‘u e ngaahi tautea ko ‘ení ke fakafoki pe fakatolonga ‘a e tatau ‘o e faingamālie ki he polokalama pe ‘ekitiviti ako HIDOE, ‘o ‘ikai fakaavenga ki he fa‘ahi ‘e tahá, kau ai ha ngaahi tautea ne fa‘u ke malu‘i ‘a e hao e fa‘ahinga kotoa pe ko e ‘ātakai ako ‘o e HIDOE, pe ta‘ofi ha ngaohikovia fakasekisuale. ‘E ala kau ‘i he ngaahi tautea tokoni ha fale‘i, fakalōloa e taimi ngata‘angá pe ko ha ngaahi liliu kehe, liliu e taimi tēpile

Ngaahi Founa Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

ngāue pe kalasí, ngaahi tokoni fakafe'ao 'i he 'apiakó, fakangatangata 'i he ongo fa'ahí fakatoloua, feliliuaki 'i he feitu'u 'oku fai ai e ngāue pe nofó, li'aki ako/ngāue, fakalahi e malu'í mo hono siofi ha ngaahi 'ēlia pau 'i he 'apiakó, pe ko ha ngaahi tautea tatau kehe. Kuo pau ke tauhi 'ikai fakahāhāholo 'e he HIDEOE ha fa'ahinga tautea tokoni 'oku 'ave ki he tokotaha lāungá pe tokotaha na'e lāunga'í, 'o a'u ki hono tu'unga he 'ikai uesia 'e he tu'unga fakahāhāholo ko iá 'a e malava 'e he HIDEOE 'o fai ha ngaahi tautea tokoní. 'Oku fatongia'aki 'e he Kou'otineita Title IX 'a hono fokotu'utu'u hano fakahoko e ngaahi tautea tokoní.

2. Vaha'a Taimi ke Fakakakato ai 'a e Founa Ngāue Fakataimi

- a. 'Oku kau 'i he Founa Ngāue Fakataimi ha tangi, 'a ia kuo pau ke fakakakato 'i he 'aho 'e 90.
- b. 'E malava ke toloi fakataimi 'a e vaha'ataimi ko 'ení pe fakalahi koe'uhi ko ha 'uhinga lelei, fakataha mo ha fanongonongo kuo tohi ki he tokotaha lāungá mo e tokotaha 'oku lāunga'í, kau ki he toloi mo hono fakalōlá pea mo e 'uhinga hono liliú. 'E ala kau 'i he 'uhinga lelei ha ngaahi fakakaukau hangē ko e:
 - i. 'Ikai lava ke kau mai ha fa'ahi, 'etivaisa ha fa'ahi, pe ko ha fakamo'oni;
 - ii. Ngāue fakalao 'oku lolotonga hoko; pe
 - iii. Ko e fiema'u ha tokoni ki he lea fakafonuá pe feau ha ngaahi faingata'a'ia.
- c. Kapau 'oku toloi fakataimi pe fakalōloa ha founa ngāue fakataimi koe'uhi ko ha 'uhinga lelei 'o fakalaka 'i he 'aho 'e 90, 'e fakapā 'e he tokotaha fakatotoló ki he tokotaha lāungá mo e tokotaha 'oku lāunga'í 'i ha tohi ki he tu'unga 'o e founa ngāue fakataimi, pea hili iá 'e 'oatu leva ha update ki he tu'unga 'oku 'i a'í 'i he 'aho 'e 30 kotoa pē.

3. Tu'unga 'Ikai Fakahāhāholó

- a. Kuo pau ke tauhi e tu'unga 'ikai fakahāhāholo 'o ha fa'ahinga fakafa'ahinga 'o ha fakafo'ituitui kuó ne fai ha lipooti pe lāunga ki ha ngaohikovia fakasekisuale, kau ai ha fakafo'ituitui kuó ne fai ha lipooti pe hiki ha lāunga ki ha ngaohikovia fakasekisuale, ko ha fa'ahinga tokotaha lāunga pē, fa'ahinga fakafo'ituitui pē kuo lipooti na'á ne fai ha hia ngaohikovia fakasekisuale, fa'ahinga tokotaha pē kuo lāunga'í, fa'ahinga taha pē ko ha fakamo'oni, tukukehe kapau kuo faka'atā 'e he Lao ki he Ngaahi Totonu Fakaako 'o e Fāmilí mo e Totonu Fakatautahá (FERPA),³ pe fakatatau mo e laó, pe ko hano fakahoko e taumu'a 'o e Title IX mo e ngaahi Founa Ngāue Fakataimi ko 'ení, kau ai ha fa'ahinga fakatotolo pē, hopo, pe fakataha fakamaau'anga 'e hoko 'amui.

4. Founa ki Hono Lipooti ha Ngaahi Tu'uaki Ngaohikovia Fakasekisuale

- a. 'E lava 'e ha fa'ahinga tokotaha pē 'o fai ha lipooti ngaohikovia fakasekisuale, tatau ai pē pe ko e lipooti ngutu pe tohi.
- b. 'E lava 'e ha fakafo'ituitui 'o fai ha lipooti ngaohikovia fakasekisuale mo/pe tukuaki'i ki ha ngaohikovia fakasekisuale 'o ngāue 'aki 'a e ngaahi founa ko 'ení:
 - i. Fetu'utaki hangatonu;
 - ii. Fetu'utaki 'i he meilí;
 - iii. Fetu'utaki 'i he 'imeilí; mo e/pe
 - iv. Fetu'utaki 'i he telefoní.

³ 20 U.S.C. § 1232g; 34 CFR Part 99.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

- c. 'E lava ke fakahoko hangatonu 'a e ngaahi lipooti ki he Kou'otinea Title IX pe ko ha tokotaha ngāue 'i he akó, kau ai ha kau pule, faiako, pe kau ngāue.

5. Tali ki ha Ngaahi Tukuaki'i Ngaohikovia Fakasekisuale

- a. 'I he taimi 'e 'ilo pau ai 'e he HIDEOE ha ngaohikovia fakasekisuale, kuo pau ke tali 'i ha founga 'oku 'ikai fakataumu'a ke ta'etoka'i.
- b. 'Oku hoko 'a e fakataumu'a ke ta'etoka'i kapau ko e tali 'a e HIDEOE ki he ngaohikovia fakasekisuale 'oku matu'aki ta'etotonu fakatatau ki he ngaahi tūkunga kuo mahinó.
- c. Hili hono ma'u ha lipooti 'o ha ngaohikovia fakasekisuale, kuo pau ke muimui 'a e HIDEOE ki he ngaahi sitepu ko 'eni:
- i. Fetu'utaki he vave tahá ki he tokotaha lāungá ke alea'i e taimi 'atā ke fai ai ha ngaahi tokoní;
 - ii. Tokanga ki he ngaahi faka'amu 'a e tokotaha lāungá 'i he taimi 'oku fakahoko ai 'a e ngaahi tautea tokoní;
 - iii. Fakapā ki he tokotaha lāungá 'a e ngaahi tautea tokoni 'e ala ma'u tatau ai pē pe 'e fakahū ha lāunga pe 'ikai; pea
 - iv. Fakamatala ki he tokotaha lāungá, 'a e ngaue 'oku fakahoko ki hono fakahū ha lāunga.
- d. Kimu'a pea fakahoko ha fa'ahinga tu'utu'uni tautea pe ko ha fa'ahinga me'a ke fai 'a ia 'oku 'ikai ko ha tautea tokoni ki he tokotaha ne lāunga'í, kuo pau ke muimui 'a e HIDEOE ki he founga ngāue fakataimi ki he ngaahi lāunga kuo fakahū 'a ia 'oku hā 'i he Konga 7, Ngaahi Founga Ngāue ki he Ngaahi Lāunga kuo Fakahuú.

6. Submitting a Formal Complaint of Sexual Harassment

- a. Kapau 'oku loto ha tokotaha lāunga ke kamata'i ha founga ngāue ki he lāunga Title IX, kuo pau ke fakahū 'e he tokotaha lāungá ha lāunga pau.
- b. Kuo pau ke fakamo'oni 'a e tokotaha lāungá ki he lāunga paú, pe ko hono fakamahino ko e tokotaha lāungá 'okú ne fakafonu 'a e lāunga paú. 'E malava pē 'a e fakamo'oni hingoa 'i he lāunga paú ko ha fakamo'oni hingoa tohi pe ko ha fakamo'oni hingoa faka'ilekitulōnika. 'E malava ke fakamo'oni 'a e mātu'á pe tauhi fānau fakalaó ma'á e fānau ako kei ta'u si'í, kau ai hono fakafonu ha lāunga pau.
- c. Makehe mei aí, 'e lava ke fakahū ha lāunga pau 'e he Kou'otinea Title IX, kapau 'oku fili 'a e tokotaha lāungá ke 'oua 'e fakahū. 'I he ngaahi tūkunga peheé, 'oku 'ikai lau e Kou'otinea Title IX ia ko e tokotaha lāunga pe ko ha kongá 'o ha founga ngāue ki he lāungá.
- d. 'E malava ke faile 'a e lāunga paú 'i mu'a 'i he Kou'otinea Title IX, 'i he meilí, 'i he 'imeilí, pe fakafou 'i ha fa'ahinga founga pau kehe.
- e. 'I he taimi 'oku fakahū ai 'a e lāunga paú, kuo pau ke kau pe feinga 'a e tokotaha lāungá ke kau 'i ha polokalama pe 'ekitiviti fakaako.
- f. 'Oku 'ikai ha taimi fakangatangata ia ki he taimi 'e ala fakahū ai 'e ha tokotaha lāunga ha lāunga pau, koloa pē ke kei kau 'a e tokotaha lāungá pe feinga ke kau 'i ha polokalama pe 'ekitiviti fakaako.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

7. Ngaahi Founga Ngāue ki he Ngaahi Lāunga Paú.

- a. 'E lava 'e ha fakafeangai ki he lāungá pe ko ha tali 'o ha fakafeanga ki ha lāunga pau 'o ha ngaohikovia fakasekisuale, 'o fa'u ha laulanu fakasekisuale 'i he malumalu 'o e ngaahi founga ngāue ko 'eni ki he lāungá.
- b. 'Oku kamata'i 'e hano fakahū ha lāunga pau, ha founga ngāue ki he lāungá.
- c. Hili hono ma'u ha lāunga pau, kuo pau ke 'omi 'e he HIDEO ha fanongonongo kuo tohi kau ki he ngaahi tukuaki'i 'o e ngaahi fa'ahí, kapau 'oku 'ilo'i. Kuo pau ke kau 'i ha fanongonongo kuo tohi kau ki he ngaahi tukuaki'í 'a e fakamatala ko 'ení:
 - i. Fanongonongo 'o e founga ngāue ki he lāungá;
 - ii. 'Oku hoko hono fakatokanga'i hono malava ke fa'u 'e he fanongonongo ki he ngaahi tukuaki'i 'o e ngaohikovia fakasekisuale, kau ai ha ngaahi fakaikiiki fe'unga kuo ma'u 'i he taimi ko iá mo ha taimi fe'unga, 'o teuteu'i ha tali kimu'a 'i ha fuofua faka'eke'eke. 'Oku kau 'i he ngaahi fakaikiiki fe'ungá 'a e:
 - a. Ko e ngaahi fakafa'ahinga fakaetangata 'o e ngaahi fa'ahi na'e kau ki he me'a ne hokó, 'o kapau 'oku 'ilo'i;
 - b. Ko e tō'onga na'e tukuaki'i 'okú ne fa'u 'a e ngaohikovia fakasekisuale, kapau 'oku 'ilo'i; mo e
 - c. Ko e 'aho mo e feitu'u 'o e tō'onga 'oku tukuaki'i ki aí, kapau 'oku 'ilo'i;
 - iii. Ko ha fakamatala 'a ia 'oku pehē ai 'oku 'ikai ko ha fo'ui ia 'o e tokotaha kuo lāunga'í, 'a e tō'onga 'oku tukuaki'i ia ki aí, pea 'e fakahoko 'a e fili kau ki he fatongia 'i he ngalutuku 'o e founga ngāue lāungá;
 - iv. Ko ha fakamatala, hangehangē ko e 'etivaisa kuo nau filí, ko ha loea iá.
 - v. 'E ala sivi'i mo toe vakai'i 'a e fakamo'oní 'e he ngaahi fa'ahí;
 - vi. Fakamatala fekau'aki mo ha ngaahi founga solova pau 'oku lava ke ma'ú, kapau 'oku 'i ai;⁴ mo e
 - vii. Fakapā ki he ngaahi fa'ahí ha fa'ahinga tu'utu'uni ngāue pē 'okú ne tapu'i hano fai ha fa'ahinga fakamatala loi 'i he 'ilo'ilo pau pe ko hono fakahū ha fakamatala loi lolotonga ha ngāue ki ha lāunga.
- d. Kapau 'e lolotonga ha ngāue ki ha lāunga, 'oku loto e tokotaha fakatotoló ke fakatotolo'i ha ngaahi tukuaki'i fekau'aki mo e tokotaha lāungá pe tokotaha 'oku lāunga'í, 'a ia na'e 'ikai kau 'i he fuofua fanongonongo ki he tukuaki'í, kuo pau ke toe 'omi 'e he tokotaha fakatotoló ha tohi fanongonongo 'o e ngaahi tukuaki'i kehé ki he ni'ihí 'oku 'ilo'i kinautolú.
- e. Kuo pau ke tukuange 'a e ngaahi lāunga kuo fakahuú koe'uhi ko e ngaahi 'uhinga ko 'ení:
 - i. Ko e tō'onga na'e tukuaki'i ki aí he 'ikai ke kau ai 'a e ngaohikovia fakasekisuale, 'o hangē ko hono faka'uhinga'i 'i he Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ko 'ení, neongo kapau 'e fakamo'oní;
 - ii. 'I he taimi ne hoko ai 'a e tō'onga 'oku tukuaki'i ki aí, na'e 'ikai kau 'a e tokotaha lāungá pe feinga ke kau ki ha fa'ahinga 'ekitivití fakaako;
 - iii. Na'e 'ikai hoko 'a e tō'ongá fakatatau ki ha polokalama pe 'ekitivití fakaako; pe

⁴ §106.45(b)(2)(i)(A) fiema'u ke kau 'i he Fanongonongo 'o e Tukuaki'í 'a hono fakatokanga'i e founga ngāue ki he lāungá, kau ai ha fa'ahinga founga solova pau kehe. Ka neongo ia, 'oku hā 'i he, §106.45(e)(9)(iii) he 'ikai lava foaki pe 'omi 'e he ngaahi founga solova pau kehé ha founga ngāue pau ke fakalelei'i 'aki ha ngaahi tukuaki'i na'e ngaohikovia fakasekisuale 'e ha tokotaha ngāue ha tokotaha ako. Ko ia ai, he 'ikai kau 'i he Fanongonongo Tukuaki'í ma'á e tokotaha akó/tokotaha ngāue ha founga ngāue kehe.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

- iv. Na'e 'ikai hoko 'a e tō'ongá ki ha tokotaha 'i he 'lunaiteti Siteití.
- f. Kapau 'oku tukuange ha lāunga pau, 'e hokohoko 'ave leva ha tohi fanongonongo 'o hono tukuangé mo e (ngaahi) 'uhingá ki he ngaahi fa'ahí 'i loto 'i he 'aho 'e tolu (3) 'o hono fakahoko e fili ko iá.
 - i. 'E lava ke kau 'i he fanongonongo tohi ko iá ha fakamatala 'okú ne tuhu'i pau mai 'a e totonu 'o e ngaahi fa'ahí ke tangi ki ha tu'utu'uni ke tukuange.
 - ii. Kapau 'oku loto ha fa'ahi ia ke tangi ke tukuange, kuo pau ke ma'u 'a e kole tangí 'i loto he 'aho 'e fitu (7) 'o e 'aho 'i he fanongonongo tukuangé.
 - iii. Kapau he 'ikai ma'u mai 'a e kole tangi ke tukuangé 'i he 'aho kuo tuhu'i pau atu 'i he tohi fanongonongo 'o e tukuangé, 'e aofangatuku leva 'a e fili ke tukuange 'a e lāunga kuo fakahuú.
- g. 'I he taimi 'e tukuange ai ha lāunga, 'e lava ke kei hoko atu 'a e HIDEOE ke ngāue ki he tō'onga ne tukuaki'i fakatatau ki he ngaahi lao kehe 'a e HIDEOE mo e/pe ngaahi tu'utu'uni ngāue 'a e Poate 'o e Akó (BOE).
- h. Kapau 'oku 'ikai tukuange ha lāunga pau, 'e vahe'i leva ha Mataotao CRCB Equity ke ne fakatotolo'i e ngaahi tukuaki'i 'oku hā aí.
- i. Ka 'asi ha fakamatala lolotonga e ngāue ki he lāungá 'a ia 'e ala iku ai ki hano tukuange e lāungá, 'e toe vakai'i 'e he tokotaha fakatotoló hili ha'ane talanoa mo e Kou'otineita Title IX, 'a e fakamatalá ke mahino mei ai pe 'oku totonu nai ke tukuange 'a e lāungá 'i he kongá ko 'eni 'o e fakatotoló.
 - i. Kapau 'oku mahino 'oku 'ikai ha ngaahi makatu'unga pau ke tukuange ha lāunga, 'e hoko atu leva 'a e founga ngāue ki he lāungá.
 - ii. Kapau 'oku mahino 'oku 'i ai ha makatu'unga pau 'e taha pe lahi hake, 'okú ne pou pou'i ha tukuange 'o ha lāunga, 'e tukuange leva 'a e lāungá. 'E toutou tufa atu 'e he Kou'otineita 'o e Title IX ha tohi fanongonongo 'o e tukuangé ki he tokotaha lāungá mo e tokotaha ne lāunga'i 'i loto 'i he 'aho 'e tolu (3) 'i hono fakapapau'i.
- j. Totonu ki ha (kau) 'Etivaisa
 - i. 'Okú fakatou ma'u 'e he ongo fa'ahí 'a e faingamālie tatau ke kau mai ha taha lolotonga ha ngāue ki he lāungá, kau ai ha faingamālie ke fakafe'ao 'e ha 'etivaisa 'oku loto ki ai, ki ha fa'ahinga fakataha pe hopo, 'e malava pē ko ha loea ka 'oku ke fu'u fakamamafa'i.
 - ii. 'Okú 'ikai fakangatangata ki he ongo fa'ahí ha fili pe ko e kau mai ha 'etivaisa ki ha fa'ahinga fakataha pe hopo'i e lāungá, ka neongo ia, 'e lava ke fokotu'u 'e he HIDEOE ha ngaahi fakangatangata fekau'aki ,mo e me'a 'e lava kau ki ai 'a e 'etivaisá 'i he ngaahi hopó, koloa pē ke tatau e ngaahi fakangatangata ki he ongo fa'ahí.
 - iii. He 'ikai lava ke tali 'a e kau 'etivaisá ma'a honau ongo fa'ahí.
 - iv. Lolotonga ha ngaahi fakataha mo e/pe 'initaviu, 'e faka'atā ki he ongo fa'ahí mo honau kau 'etivaisá ke lesisita 'enau filí.
 - v. 'E lava ke kau mai 'a e 'etivaisá lolotonga ha fa'ahinga fakataha pe 'initaviu ma'a honau fa'ahi takitaha.
- k. Tānaki 'o e Fakamo'oní
 - i. Ko e fatongia 'o e fakamo'oní mo hono tānaki ha fakamo'oni fe'unga ke lava ai ha faitu'utu'uni fekau'aki mo ha fatongia, 'oku 'i he HIDEOE kae 'ikai ko e ongo fa'ahí.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

- ii. He 'ikai hū, tali, fakahā, na'a mo ha ngāue'aki ha ngaahi lekooti 'a e ongo fa'ahí ne fakahoko pe tauhi 'e ha toketā, fale'i faka'atamai (psychiatrist), saikolosisi (psychologist), pe ko ha tokotaha fakapalofesinale pau kehe pe ko ha tokoni ki ha tokotaha palofesinale pe malava e ngaahi me'a fakapalofesinalé, pe tokoni 'i he tu'unga malava ko iá, 'a ia kuo fa'u mo tauhi 'i he taumu'a ke tokoni fakafaito'o ki he fa'ahí, tukukehe kapau kuo tohi tau'atāina 'e he fa'ahí ha fakangofua ke ngaue 'aki e fakamatalá ki he lāungá.
 - iii. Kuo pau ke ma'u 'e he ongo fa'ahí 'a e faingamālie tatau ke tuku mai ha kau fakamo'oni, kau ai ha mo'oni'i me'a mo ha kau fakamo'oni mataotao, mo ha fakamo'oni tukuaki'i kehe.
- l. He 'ikai ta'ofi 'e he HIDEOE 'a e malava 'e he ongo fa'ahí 'o alea'i e ngaahi tukuaki'i 'oku lolotonga fakatotoló'i pe tñaki mo tukuatu ha fakamo'oni mahu'inga.
- m. Kuo pau ke 'omi 'e ha fa'ahi, 'oku fiema'u pe fakaafe'i ke kau mai, ha tohi fanongonongo ki he 'aho, taimi, feitu'u, mo e ni'ihí 'oku kau mai pea mo e taumu'a 'o e hoko kotoa pē, ngaahi faka'eke'eke 'oku ala fakatotoló'i, pe ko ha fakataha kehe, mo ha taimi fe'unga ke mateuteu ai 'a e fa'ahí ke kau mai.
- n. Sivi mo Toe Vakai'i 'o e Fakamo'oní
- i. Ko e 'osi pē hono tñaki kotoa e fakamo'oní, pea kimu'a hono fakakakato ha lipooti kuo fakatotoló'i, kuo pau ke mau 'e he tokotaha fakamo'oní mo e tokotaha lāunga'i fakatou'osi ha faingamālie ke sivi'i mo toe vakai'i 'a e fakamo'oni 'oku kaunga tonu ki he ngaahi tukuaki'i kuo 'ohake 'i he lāunga kuo fakahuú. 'Oku kau heni 'a e fakamo'oni he 'ikai fakafalala ki ai ha faitu'utu'uni fekau'aki mo e fatongiá, mo e fakamo'oni 'ikai halaia mo tukuakii'i neongo pe na'e ma'u mei ha fa'ahi pe ko ha ma'u'anga fakamatala kehe.
 - ii. Kuo pau ke 'ave 'a e fakamo'oní ki he ongo fa'ahí mo honau kau 'etivaisa kapau 'oku 'i ai, pe ko ha tatau la'i pepa pe faka'ilekitulōnika, kimu'a pea kakato 'a e lipooti fakatotoló.
 - iii. 'Oku tuku ha 'aho 'e hongofulu (10) ki he ongo fa'ahí ke nau 'omi ai ha tali 'i ha tohi, ki he fakamo'oni kuo tñakí.
 - iv. Kuo pau ke fakakau 'e he tokotaha fakatotoló 'a e tali kuo tohi 'e he ongo fa'ahí, 'i he taimi te ne fa'u ai e lipooti 'o e fakatotoló.
- o. Lipooti 'o e Fakatotoló
- i. 'E fa'u 'e he tokotaha fakatotoló ha lipooti fakatotoló 'okú ne fakanounou'i 'a e fakamo'oni mahu'ingá.
 - ii. Kuo pau ke 'ave 'e he tokotaha fakatotoló kapau 'oku 'i ai ha tatau 'o e lipooti fakatotoló ki he fa'ahi takitaha mo hono kau 'etivaisá, 'i he 'aho 'e hongofulu (10) kimu'a pea fai ha tu'utu'uni 'e he kau faitu'utu'uni ki he me'a 'e hokó, ke nau toe vakai'i mo 'omi ha tohi tali.
 - iii. 'E lava ke 'ave 'a e lipooti fakatotoló 'i ha fa'unga faka'ilekitulōnika pe ko ha tatau 'i ha la'ipepa.

8 Ngāue ki he Faitu'utu'uni

- a. Ngaahi Fehu'i Mahu'inga Kuo Tohi ma'á e Ongó Fa'ahí mo e Kau Fakamo'oní
- i. Hili hono 'ave 'o e lipooti fakatotoló ki he ongo fa'ahí, kae kimu'a pea fai ha tu'utu'uni ki he me'a 'e hokó, kuo pau ke foaki 'e he kau faitu'utu'uni 'a e faingamālie ki he fa'ahi takitaha ke fakahū mai ha ngaahi fehu'i mahu'inga kuo tohi, 'a ia 'oku loto ha fa'ahi ke 'eke ki ha fa'ahinga fa'ahi pe ko ha fakamo'oni.
 - ii. Kuo pau ke 'ave ki he fa'ahí 'a e ngaahi tali ki he ngaahi fehu'i mahu'inga kuo tohi, pea faka'atā ha ngaahi fehu'i muimui'i fe'unga mei he fa'ahi takitaha.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

- iii. 'Oku 'ikai mahu'inga e ngaahi fehu'i mo e fakamo'oni fekau'aki mo e fili pe 'ulungaanga fakasekisuale kimu'a 'o e tokotaha lāungá, tukukehe kapau 'oku 'oatu 'a e ngaahi fehu'i mo e fakamo'oni pehē fekau'aki mo e tō'onga fakasekisuale 'o e tokotaha lāungá ke fakamo'oni'i na'e fakahoko 'e ha taha kehe mavahe mei he tokotaha na'e lāunga'í 'a e tō'onga na'e tukuaki'i 'e he tokotaha lāungá, pe ko e 'omi ha fakangofua 'e he ngaahi fehu'i mo e fakamo'oni fekau'aki mo ha me'a pau na'e hoko 'i he tō'onga fakasekisuale kimu'a 'o e tokotaha lāungá, fekau'aki mo e tokotaha na'e lāunga'í.
 - iv. Kuo pau ke fakamatala'i 'e he (kau) faitu'utu'uní ki he fa'ahi 'oku nau 'omi 'a e fehu'í, ha fa'ahinga fili ke 'oua 'e fakakau 'a e fehu'í koe'uhí 'oku 'ikai mahu'inga.
- b. 'E lava ke sivi'i 'e he tokotaha faitu'utu'uní 'a e fakamo'oni mahu'inga kotoa pē, kau ai 'a e fakamo'oni 'ikai halaiá mo e fakamo'oni tukuaki'í. He 'ikai makatu'unga ha fa'ahinga faitu'utu'uni pau 'i he tu'unga 'o e tokotaha ko ha tokotaha lāunga, lāunga'i, pe fakamo'oni.
 - c. Kuo pau ke tuku atu 'e he tokotaha faitu'utu'uní ha tohi tu'utu'uni kau ki he me'a 'e fakahokó. Koe'uhi ke a'u ki he tu'utu'uni ko 'ení, kuo pau ke ngāue 'aki 'e he tokotaha faitu'utu'uní 'a e lahitaha 'o e tu'unga 'o e fakamo'oní.
 - d. Kuo pau ke kau 'i he tohi tu'utu'uní 'a e fakamatala ko 'ení:
 - i. Fakahaa'i e ngaahi tukuaki'i 'okú ne tala ha ngaohikovia fakasekisuale, 'o hangē ko hono fakamatala'i 'i 'olungá;
 - ii. Ko ha fakamatala 'o e ngaahi sitepu fakaengāue kuo fakahoko 'i hono ma'u e lāunga kuo fakahū mai 'o fakafou 'i he faitu'utu'uní, kau ai ha fa'ahinga fanongonongo ki he ongo fa'ahí, ngaahi faka'eke'eke mo e ongo fa'ahí mo e kau fakamo'oní, 'a'ahi ki he ngaahi feitu'ú, mo e ngaahi founga ne ngāue 'aki ki hono tākaki ha fakamo'oni kehe;
 - iii. Ngaahi mo'oni'i me'a kuo ma'u pau 'okú ne poupu'i ai 'a e faitu'utu'uní;
 - iv. Aofangatuku fekau'aki mo e faka'aonga'i e Founga Ngāue 'a e HIDEOE ki he ngaahi mo'oni'i me'a;
 - v. Ko ha fakamatala, makatu'unga, ko ha aofangatuku ki he tukuaki'i takitaha, kau ai ha faitu'utu'uni ki he fatongiá, fa'ahinga tu'utu'uni tautea 'oku hilifaki ki he tokotaha ne lāunga'í, pea neongo kapau 'oku fokotu'utu'u 'a e ngaahi solova'angá ke ne toe fakafoki mai pe fakatolonga 'a e faingamālie tatau ki he polokalama pe 'ekitiviti fakaako 'a e HIDEOE, kuo pau ke 'omi ia 'e he HIDEOE ki he tokotaha lāungá; pea
 - vi. Ko e ngaahi founga mo e makatu'unga ke tangi ai 'a e tokotaha lāungá mo e tokotaha lāunga'í.
 - vii. 'E malava ke kau 'i he fakamatala ki he ngaahi founga ngāue mo e ngaahi makatu'unga ke tangi ai ha tokotaha lāunga mo e tokotaha ne lāunga'í, 'a e tokotaha 'okú ne fakahoko 'a e tu'utu'uní, ke fai ha ngāue ki he tangí.
 - e. Kuo pau ke 'omi ma'u pē 'e he tokotaha faitu'utu'uní 'a e tohi tu'utu'uní ki he ongo fa'ahí.
 - f. 'Oku aofangatuku 'a e tu'utu'uni kau ki he me'a 'e fa'í 'i he 'aho 'oku 'oatu ai 'a e tohi aofangatuku 'o e tangí ki he ongo fa'ahí, 'o kapau 'oku faile ha tangi pe 'ikai faile, ko e 'aho he 'ikai lau ai 'oku 'omi taimi totonu 'a e tangí.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

9. Ngaahi Tangi

- a. 'Oku tuku ha 'aho 'e fitu (7) ki he ongo fa'ahí mei he 'aho 'o e tohi aofangatukú, ke fakahū ai ha kole tangi.
 - i. 'E lava ke fakahū 'a e kole tangi ki he CRCB.
- b. 'Oku ma'u 'e he tokotaha lāungá mo e tokotaha 'oku lāunga'í 'a e totonu ki ha tangi, mei he:
 - i. Ko ha tu'utu'uni fkeua'aki mo e fatongiá; mo e
 - ii. Ko ha tukuange 'o ha lāunga kuo fakahū pe fa'ahinga tukuaki'i.
- c. 'E lava ke fai ha tangi 'i he ngaahi makatu'unga ko 'ení:
 - i. Toumoliliu e founga ngāué 'o ne uesia ai e olá;
 - ii. Fakamo'oni fo'ou na'e 'ikai ma'u ia 'i he taimi na'e fai ai e tu'utu'uni kau ki he fatongiá pe ko ha tukuange e lāungá, 'a ia te ne uesia e ola 'o e me'a 'oku hokó; mo e
 - iii. Na'e filifilimānako 'a e Kou'otineita Title IX, (kau) fakatotoló, mo e/pe (kau) faitu'utu'uní ki he kau lāungá pe ni'ihī ne lāunga'í fakalūkufua pe ko e tokotaha lāungá pe tokotaha ne lāunga'í, 'o uesia ai e olá.
- d. 'I hono fakafonu ha tangi, 'e 'oatu 'e he CRCB 'a e fanongonongo tangi ki he fa'ahi 'e tahá.
- e. 'E kau 'i he fanongonongo tangi 'a e ngaahi fakamatala ko 'ení:
 - i. Ko e tokotaha 'e faitu'utu'uni ki he tangi;
 - ii. Fakamatala ki he founga 'o e tangi, kau ai e vaha'ataimi ki hono fakahū ha ngaahi tohi pou pou pe fakafepaki ki he tangi;
 - iii. Fakamatala kau ki he tokotaha, faitu'u mo e founga ke fakahū ai e ngaahi tohi tali 'o e ongo fa'ahí; mo ha
 - iv. Tatau 'o e kole tangi na'e ma'ú.
- f. 'Oku 'i ai e faingamālie tatau fakatou'osi ki he ongo fa'ahí ke nau fakahū ha ngaahi fakamatala tohi ko ha pou pou pe fakafepaki ki he olá.
 - i. 'Oku tuku mai leva ha 'aho 'e fitu (7) mei he 'aho hono fanongonongo 'o e tangi, ke fakahū ange 'e he ongo faha'í 'a 'enau tohi talí.
 - ii. 'E 'ave 'a e ngaahi tohi tali 'o e ongo fa'ahí ki he tokotaha faitu'utu'uni ki he tangi.
- g. Ko e 'osi e 'aho 'e fitu (7) ke fakahū ai 'e he ongo fa'ahí 'a 'ena ngaahi tohi talí, 'e tuku leva ha 'aho 'e 21 ki he tokotaha faitu'utu'uni ki he tangi ke ne vakai'i 'a e tali e ongo fa'ahí, mo ha fakamatala mahu'inga kehe; peá ne fakahoko leva ha tu'utu'uni ki he tangi.
- h. Kuo pau ke tuku atu 'e he tokotaha faitu'utu'uni ki he tangi ha tohi 'o e tu'utu'uni kuo faí 'o fakamatala'i ai 'a e ola 'o e tangi pea mo e 'uhinga 'o e olá.
 - i. 'E 'oatu leva 'a e tohi 'o e tu'utu'uní ki he tokotaha lāungá mo e tokotaha ne lāunga'í.
 - ii. 'Oku totonu ke 'ave 'a e tohi 'o e tu'utu'uni ki he tangi ki he ongo fa'ahí 'i he 'aho faka'osi 'o e vaha'ataimi ne tuku ki he tokotaha faitu'utu'uni ki he tangi ke fakahoko 'ene tu'utu'uní

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

- iii. 'Oku kau 'i he fakamatala ke fakakau 'i he tohi 'o e tu'utu'uni ki he tangí, 'a e:
 - a. Ko e (ngaahi) ola/ngaahi (tautea) 'oku fai ki ai e tangí;
 - b. Ko e makatu'unga 'o e tangí;
 - c. Ko e tu'utu'uni fekau'aki mo e tangí; mo e
 - d. Ko e makatu'unga 'o e tu'utu'uni ki he tangí.
- iv. Ko e tohi 'o e tu'utu'uni fekau'aki mo e tangí, 'e kau ai ha fakamatala kuo aofangatuku 'a e tu'utu'uní.

10. Ngaahi Tautea Tokoní

- a. 'Oku kau 'i he ngaahi tautea tokoni 'e ala hokó, 'a e:
 - i. Fale'í;
 - ii. Fakalōloa 'o e taimi pe ko ha ngaahi liliu fekau'aki mo e me'a 'oku hokó;
 - iii. Ngaahi liliu ki he taimi tēpile ngāue pe kalasí;
 - iv. Ngaahi tokoni fakafe'ao 'i he 'apiakó;
 - v. Ngaahi fakangatangata ki he fetu'utaki 'i he vaha'a 'o e ongo fa'ahí fakatou'osi;
 - vi. Mavahé;
 - vii. Fakalahi e malu'i mo hono muimui'i ha ngaahi 'ēlia pau 'i he 'apiakó; mo
 - viii. Ngaahi tokoni tatau kehe.
- b. Kuo pau ke 'oua na'a fakahāhāholo 'e he HIDEOE ha fa'ahinga tautea tokoni pē 'oku 'oatu ki he tokotaha lāungá pe tokotaha na'e lāunga'í, 'a ia 'e 'ikai uesia ai 'e hono tauhi 'ikai fakahāhāholó, 'a e malava ke 'oatu 'e he HIDEOE 'a e ngaahi tautea tokoní.

11. Fakamavahe Fakavavevavé mo e Tuku Ngāue Totongí

- a. Ngaahi Fakamavahe fakavavevavé
 - i. Kimu'a pea fakamavahe 'i ha tu'unga fakavavevave ha tokotaha 'oku lāunga'í, kuo pau ke fakahoko hano 'analaiso ha tu'unga fakatu'utāmaki fakafo'ituitui 'e ala hoko.
 - ii. Ko e taumu'a 'o e 'analaiso ha tu'unga fakatu'utāmaki fakafo'ituitui 'e ala hokó, ke 'ilo'i pe 'oku 'i ai nai ha fakatamaki 'e ala hoko 'i he mo'ui lelei fakatu'asinó pe tu'unga malu 'o ha tokotaha ako pe ko ha fakafo'ituitui kehe 'a ia 'e tupu mei hono fakamavahe'í.
 - iii. Kuo pau ke 'ohake 'a e fakatamakí koe'uhi ko ha ngaahi tukuaki'i ki ha ngaohikovia fakasekisuale 'o hangē ko 'ene hā 'i 'olungá.
 - iv. Kapau 'e fai ha tu'utu'uni ke fakamavahe 'a e tokotaha 'oku lāunga'í, kuo pau ke 'oatu ha fakatokanga ki he tokotaha 'oku lāunga'í fekau'aki mo e fakamavahé pea mo ha faingamālie ke ne fakafepaki'i ai 'a e tu'utu'uni ke fakamavahe mei ha polokalama pe 'ekitiviti fakaako.
 - a. 'E 'ave 'e he HIDEOE 'a e tohi fakatokanga ki he fakamavahé ki he tokotaha 'oku lāunga'í.
 - b. Kuo pau ke ma'u ha fakafepaki ki he fakamavahé 'i loto 'i he 'aho 'e nima (5) mei he 'aho 'o e fakatokanga fakamavahé.
 - c. Ko e fatongia ia 'o e tokotaha 'oku lāunga'í ke fakahaa'i 'oku 'ikai totonu 'a e tu'utu'uni ke fakamavahé.
 - d. Ko e 'aho 'e tolu (3) 'e fakahoko ai 'e he puleakó/tokotaha fatongia'akí ke ne fakahoko ha tu'utu'uni pea fakafetu'utaki e tu'utu'uni ko iá ki he tokotaha 'oku lāunga'í.

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

- e. 'Oku aofangatuku leva ai 'a e tu'utu'uní.
- v. 'Oku totnu ke fakapapau'i pe 'e fai ha fakamavahe fakavavevave pe 'ikai, 'i he taimi pē ko ia 'oku fuofua ma'u ai ha lipooti ngaohikovia fakasekisuale, pehē ki ha ngaahi tu'unga kehekehe 'o e founga ngāue ki he lāunga Title IX, 'o ka fiema'u.
- vi. 'Oku 'ikai liliu 'e he fakahoko ko ia ha fakamavahe fakavavevave, 'a e ngaahi totonu 'i he malumalu 'o e Individuals with Disabilities Education Act, Konga 504 'o e Rehabilitation Act of 1973 pe ko e Americans with Disabilities Act.

b. Tuku Ngāue Totongi

- i. 'Oku ma'u 'e he HIDEOE 'a e totonu ke tuku ngāue totongi ha tokotaha ngāue 'oku lāunga'í lolotonga e talitali ki ha founga ngāue ki he lāungá.
- ii. 'E fakahoko e tu'utu'uni pe 'oku fiema'u nai ha mavahe pehē pe 'ikai, 'i ha fa'ahinga sitepu pē 'o e founga ngāue ki he lāunga ko 'ení.
- iii. 'Oku 'ikai liliu 'e he tu'utu'uni ke tuku ngāue totongi 'a e ngaahi totonu 'i he malumalu 'o e Konga 504 'o e Rehabilitation Act 'o e 1973 pe ko e Americans with Disabilities Act.

12. Ngaahi Fepaki 'i he Faitu'utu'uní mo e Filifilimānakó

- a. Kuo pau ke 'oua na'a 'i ai ha ngaahi fepaki 'i he faitu'utu'uní mo ha filifilimānako 'i he Kou'otoneita Title IX, tokotaha fakatotoló, pe tokotaha faitu'utu'uní, ki he kau lāungá pe ní'ihí 'oku lāunga'í fakalūkufua pe ko ha tokotaha lāunga pe tokotaha 'oku lāunga'í.
 - i. Ka ai ha (ngaahi) hoha'a ki ha fepaki 'i he faitu'utu'uní mo ha/pe filifilimānako 'oku 'ohake kau ki he tokotaha 'oku lāunga'í, 'e sivirusi'i leva 'a e tūkungá.
 - ii. Kapau 'e mahino 'oku 'i ai ha fepaki 'i he faitu'utu'uní mo e/pe filifilimānako, 'e fakamavahe leva 'a e tokotahá mei he founga ngāue ki he lāungá, pea 'e vahe'i ha tokotaha kehe na'e 'ikai kau 'i he founga ngāue kimu'á, ke ne fakahoko e fatongia pau ko iá.

13. Tu'unga Mahu'inga 'o e Fakamo'oní

- a. Ko e tu'unga mahu'inga 'o e fakamo'oní ki hono fakapapau'i ha fatongia, ko e Fakakaukau'i Lahi 'o e Fakamo'oní. 'Oku a'usia e tu'unga mahu'inga ko 'ení kapau 'oku fakapapau'i 'oku matamata ne hoko 'a e me'a ne fai ki ai 'a e tukuaki'í.

14. Fakakaukau ki he Tokotaha Na'á ne Fai e Hiá

- a. 'Oku 'i ai e fakakaukau, 'oku 'ikai ko e tokotaha lāunga'í na'á ne fai 'a e tō'onga 'oku fai ki ai e tukuaki'í, kae 'oua kuo fakamahino 'a e tokotahá 'i he aofangatuku 'o e founga ngāue ki he lāungá.

15. Founga Solova Faingofuá

- a. He 'ikai ngāue 'aki ha founga solova faingofua ko ha kongá 'o e founga ngāue ki he lāungá.

16. Ngaahi Aleapau mo Tokoni Faka'ulungaanga 'e Ala fakahokó

- a. 'Oku kau 'i he ngaahi aleapau 'e ala fakahoko ki he kau ngāué, 'a e:

- i. Fakatokanga 'i he lea

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

- ii. Fakatokanga 'i he tohi
 - iii. Tuli Fakataimi
 - iv. Tuli 'Aupito
- b. 'Oku kau 'i he ngaahi aleapau 'e ala fakahoko ki he fānau akó, 'a e:
- i. Fakatonutonu mo e konifelenisi fakataha mo e tokotaha akó
 - ii. Tautea nofo 'i lokiako he tuku e akó
 - iii. Fakamavahe 'a e fakatamakí
 - iv. Fakahinohino fakataautaha fekau'aki mo e ngaahi tō'onga palopalema 'o e tokotaha akó
 - v. Tuli fakataimi mei he akó
 - vi. Feitu'u mavahe fakataimi ki he akó
 - vii. Mole ha ngaahi faingamālie
 - viii. Ngaahi konifelenisi mo e mātu'á
 - ix. Taimi 'i he 'ōfisí
 - x. Tuli 'i he 'aho ako 'e taha ki he hongofulu
 - xi. Tuli 'i he 'aho ako 'e hongofulu mā taha pe lahi hake
 - xii. Ako Tokonaki
 - xiii. Hiki Tautea
 - xiv. Hiki ki ha ngaahi polokalama ako kehe
 - xv. Tukuange
 - xvi. Toe Fakafoki
- c. Ngaahi Tokoni Fale'í
- i. Kuo pau ke fa'u e ngaahi tokoni fale'í e toe fakafoki pe fakatolonga ha faingamālie tatau ki he ngaahi polokalama pe ngaahi 'ekitivití fakaakó.
 - ii. 'E lava kau 'i he ngaahi tokoni fale'í 'a e ngaahi tokoni fakafo'ituitui ko ha "tautea tokoni", ka neongo ia, 'oku 'ikai fiema'u e ngaahi tokoni fale'í ia ke ta'etautea'i pe 'ikai fakataumu'a ke tautea pea ta'eta'ofi ai hano tautea'i e tokotaha 'oku lāunga'í.
 - iii. 'Oku kau 'i he Ngaahi Tokoni Fale'í 'e ala Fai, 'a e:
 - a. Liliu 'o e taimi tēpile mo e ngāue fakaakó
 - b. Foaki atu ha ngaahi tokoni fakaako
 - c. Foaki atu ha ngaahi tokoni fakafaito'o
 - d. Foaki atu ha ngaahi tokoni faka'atamai

17. Fakafepakí

- a. 'E 'ikai fakailifia'i, fakamanamana'i, fakamālohi'i, pe laulanu ha tokotaha ngāue HIDEOE ki ha fa'ahinga fakafo'ituitui pē, ko e taumu'a ke fakafihi ki ha fa'ahinga totonu pe faingamālie kuo faka'atā 'e he Title IX, pe ko e Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ko 'ení, pe koe'uhí kuo fakahoko 'e he tokotaha fakafo'ituitui ha lipooti pe lāunga, fakamo'oni, tokoni, pe kau atu pe fakafisi ke kau atu 'i ha fa'ahinga founga pē, ki he fakatotolo pe fakataha fakalao 'i he malumalu 'o e Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ko 'ení.
- b. 'E hoko ha fakafepakí, 'i hono fakailifia'i, fakamanamana'i, fakamālohi'i, pe laulanu, kau ai hano faka'ilo ha tokotaha ko ha'ane maumau'i e Code of Conduct 'oku 'ikai kau ai ha laulanu fakasekisuale pe ngaohikovia fakasekisuale, ka 'oku 'ohake mei he ngaahi mo'oni'i me'a tatau pe ko ha ngaahi tūkunga, ko ha lipooti pe lāunga'í 'o ha laulanu fakasekisuale, pe ko ha lipooti pe

Ngaahi Founga Ngāue Fakataimi ki he Lāunga Ngaohikovia Fakasekisuale

lāunga'i pau 'o ha ngaohikovia fakasekisuale, ko e fakataumu'a ke fakafihi ki ha fa'ahinga totonu ki ha faingamālie kuo faka'atā mai 'e he Title IX pe kongā ko 'enī.

- c. 'E malava ke faile ha ngaahi lāunga 'okū ne tukuaki'i ha fakafepaki, 'o fakatatau ki he founga ngāue tatau ki he lāunga'i 'o ha ngaohikovia fakasekisuale.

18. Ngaahi Fiema'u ki he Tauhi Lekooti

- a. 'E tauhi 'e he HIDEOE 'a e ngaahi lekooti mo e ngaahi lāunga ki he ngaohikovia fakasekisuale. 'Oku kau ki he ngaahi lekooti pehē 'a e:⁵
 - i. Ko e fakatotolo ngaohikovia fakasekisuale takitaha, kau ai ha fa'ahinga fakamahino fekau'aki mo e tokotaha na'á ne fai 'a e hiá;
 - ii. Ha fa'ahinga aleapau 'oku faka'aonga'i ki ha tokotaha na'e lāunga'i;
 - iii. Fa'ahinga tokoni fakafale'i ki he tokotaha lāungá, 'oku fakataumu'a ke fakafoki pe fakatolonga ha faingamālie tatau ki he polokalama pe 'ekitiviti fakaako 'a e HIDEOE;
 - iv. Fa'ahinga tangi, kau ai 'a e ola 'o e tangi; mo e
 - v. Nāunau kotoa pē 'oku ngāue 'aki ke ako'i e Kau Kou'otineita Title IX, kau fakatotoló, mo ha kau faitu'utu'uni. Kuo pau ke fa'u 'e he HIDEOE e ngaahi naunau ako ko 'enī ke 'atā ke ngāue 'aki, 'i he'enua uepisaití.
- b. 'E lava ke tauhi 'e he HIDEOE ha ngaahi lekooti 'o 'enua tali ki ha ngaohikovia fakasekisuale. 'Oku kau heni e ngaahi lekooti 'o ha fa'ahinga ngāue pē, kau ai 'a e:
 - i. Tautea tokoni na'e fakahoko ki ha lipooti pe lāunga pau ki ha ngaohikovia fakasekisuale. Kapau na'e 'ikai fai ha tautea tokoni ki ha tokotaha lāunga, fakamatala fakapepa ki he ngaahi 'uhinga na'e 'ikai ta'etotonu ai ha tali koe'uhi ko ha ngaahi tūkunga pau 'oku 'ilo'i;
 - ii. Fakamatala fakapepa ki he lipooti takitaha na'e ma'ú, pea mo e me'a takitaha na'e hoko, ko e makatu'unga ki hano aofangatuku, 'a ia na'e 'ikai ta'etotonu ai e tali 'a e HIDEOE; mo ha
 - iii. Fakamatala fakapepa ki he ngaahi tokoni na'e fai ke fakafoki mai mo/pe fakatolonga 'a e faingamālie ki he ngaahi polokalama pe ngaahi 'ekitiviti fakaako 'a e HIDEOE.

⁵ Konga 106.45(b)(10)(i)(A) 'o e ngaahi lao 'oku fiema'u ke tauhi 'e he HIDEOE 'i ha ta'u 'e fitu "[...] ha lekooti ongo pe 'ata pe ko ha fakamatala tohi 'oku fiema'u 'i he malumalu 'o e palakalafi (b)(6)(i) 'o e kongā ko 'enī, [...]" 'Oku fiema'u 'e he Konga 106.45(b)(6)(i) ke tauhi 'e he ngaahi ako'anga mā'olunga angé ha ngaahi hikitepi 'o ha fakataha fakahangatonu, ka 'oku 'ikai fiema'u pau ia ki he ngaahi 'apiako lautohi mo e ako lotolotó. Kuo fakamahino mai 'e he HIDEOE 'i he sisitemi ako pule'anga K-12, he'ikai kau 'a e ngaahi hikitepi 'o ha fakataha fakahangatonu 'i he founga ngāue Title IX ki he lāungá. 'Oku fiema'u foki 'e he Konga 106.45(b)(10)(i)(A) ke tauhi 'e he HIDEOE 'i ha ta'u 'e fitu, ha ngaahi lekooti 'o ha fa'ahinga solova'anga, pea mo e ngaahi ola 'o ha solova'anga pehē. Kuo fakapapau'i 'e he HIDEOE he'ikai hoko e ngaahi solova'anga 'i tu'á ko ha kongā 'o e founga ngāue Title IX ki he lāungá.